

Brochure

Gifvrij voedsel in het Stroomgebied

In het Stroomgebied Zuid-Veluwe kun je vrijwel je hele maaltijd en de bloemen op tafel gezond, lokaal en gifvrij samenstellen. Gifvrije voedselproductie, waarbij geen chemische bestrijdingsmiddelen worden gebruikt, draagt bij aan een florerende biodiversiteit, levende bodems, schoon water, gezonde voeding en minder risico op Parkinson en andere ziekten. Ook beperkt het de CO₂-uitstoot, want de productie en het gebruik van bestrijdingsmiddelen kost veel energie. In deze brochure vertellen we waar in het Stroomgebied je gezond en gifvrij voedsel en bloemen kan kopen.

Stroom
gebied
zuid
Veluwe

Biologische en agroecologische groente: Gifvrij en zonder risico's

Bij de productie van biologisch en agroecologisch voedsel worden ziekten en plagen ten eerste voorkomen, bijvoorbeeld door meerdere gewassen te telen en die steeds te wisselen van plek. Het bestrijden van ziekten en plagen wordt gedaan met natuurlijke (niet chemische) methoden. Daarbij horen ook biologische bestrijdingsmiddelen en kunnen natuurlijke vijanden worden ingezet. Onkruidbestrijding wordt in de biologische landbouw veel mechanisch gedaan, zoals door te wieden. Bij agroecologische boeren en tuinders zijn er, naast bovenstaande minimumafspraken, bovendien directe relaties met de gemeenschap. Het aandeel biologische consumptie in Nederland nog erg laag (slechts 3% in 2024) en kan veel hoger. Daarom is het Stroomgebied Zuid-Veluwe de eerste Bioregio van Nederland geworden.

Waar vind ik in het Stroomgebied gifvrij eten?

Het beste is om voedsel bij lokale boeren te kopen van wie je weet dat er geen chemische bestrijdingsmiddelen worden gebruikt. Daarmee help je immers ook je lokale voedselmakers vooruit. Als dat niet mogelijk is kun je biologisch gecertificeerd voedsel kopen.

Agroecologische en biologische verkooppunten

In het Stroomgebied Zuid-Veluwe vind je veel boeren die biologische groenten, fruit, en kruiden verbouwen of vee houden. De meeste daarvan hebben zich verenigd in StreekWaar, een bijzondere vereniging van circa 40 voedselmakers in de regio. De leden zijn niet alleen boeren en tuinders, maar ook verwerkers (zoals de molen, kaasmakers, bakkers, bierbrouwers), winkels en cateraars. De leden produceren volgens de principes van agroecologie en houden zich aan onderling gemaakte afspraken op het gebied van milieu, biodiversiteit en dierenwelzijn. Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen wordt daarbij uitgesloten. Enkelen zijn ook biologisch gecertificeerd, alhoewel dat voor anderen te duur is.

-> Je vindt alle verkooppunten van Streekwaarboeren en cateraars op www.streekwaar.nl

-> De verkooppunten uit de kolom hiernaast vindt je ook op stroomgebied.org Bij actielijn 3, gezondheid.

Winkels en restaurants met biologische producten

In het Stroomgebied Zuid-Veluwe zijn er de volgende biologische en agroecologische winkels en restaurants:

Wageningen

Odin Wageningen
De Gieterij in Wageningen
Biologische winkel Hoge Born
Ivo's Bread and Pizza
Windmolenwinkel De Vlijt (do, vrij, za)
Biologische hoek op de markt en twee
StreekWaarkramen (zaterdag)
Zelfoogsttuin De Nieuwe Ronde (voor leden)

Rhenen

De Groene Kamer natuurvoeding

Bennekom

Ekoplaza Bennekom

Ede

Odin Ede
Boerderijwinkel Makandra
Boerderijwinkel Remeker
(ma, wo, vrij, za)
Restaurant Geijt

Oosterbeek

Odin Oosterbeek
Voedselboswinkel Klein Stettyn

Arnhem

Odin Arnhem
Ekoplaza Velperplein Arnhem
Boerderijwinkel Natuurcentrum
Mimint Biomarket
Bakkerista
Restaurant Enig Alternatief
Restaurant Het Eetatelier
Restaurant Foodvia
De Groene Weg slagerij Arnhem

**GROOTOUDERS
VOOR HET KLIMAAT**

Stroom
gebied
zuid
Veluwe

Waarom gifvrij eten? De effecten van chemische bestrijdingsmiddelen

Bij de teelt van groenten en fruit wordt gebruik gemaakt van bestrijdingsmiddelen (fungiciden, herbiciden, insecticiden, nematiciden en rodenticiden) om gewassen te beschermen tegen ziekten, plagen en onkruid. Dus kunnen op groenten en fruit resten van bestrijdingsmiddelen zitten.

Er is wetgeving voor het gebruik van bestrijdingsmiddelen van groenten en fruit. Ook zijn er limieten voor de resten die mogen achterblijven op het product. Echter, de toegestane normen staan ter discussie, en de gangbare normen houden geen rekening met kwetsbare groepen zoals jonge kinderen en zwangere vrouwen.

Ziektes

De wetenschap is steeds duidelijker. Bestrijdingsmiddelen hebben effecten op mensen (denk aan kanker, autisme en neurodegeneratieve ziekten zoals Parkinson), op de natuur (met name bijen en andere insecten, maar bijvoorbeeld ook vissen en vogels), en het milieu (zoals bodem en waterkwaliteit). Pesticiden worden kilometers ver van de bron teruggevonden, in de natuur, het milieu, de slaapkamer, huisstof en zelfs in luiers van baby's. De toelatingsprocedure kijkt in beperkte mate naar bovenstaande effecten en /of gebruikt daarbij niet de meest recente wetenschappelijke inzichten.

PFAS

Zo'n 37 pesticiden die in de EU zijn toegelaten, bevatten PFAS (poly- en perfluoralkylstoffen). Daarvan weten we dat ze niet of nauwelijks afbreken, toxisch zijn voor mens en milieu, zich makkelijk verspreiden, en het menselijke immuunsysteem kunnen aantasten. Aardbeien zijn een schrijnend voorbeeld. In gangbare aardbeien zijn gemiddeld 3 verschillende bestrijdingsmiddelen per bakje aangetroffen, en 1 tot 3 pesticiden met PFAS. Iedere aardbei overschreed de toegestane limiet van 0,01 mg/kg voor bestrijdingsmiddelen in voeding voor jonge kinderen. PAN-NL adviseert consumenten, vooral zwangere vrouwen en gezinnen met jonge kinderen, om alleen biologisch geteelde aardbeien zonder chemische bestrijdingsmiddelen te kopen.

Wassen

Heeft goed wassen van groenten en fruit zin?
Nee, veel bestrijdingsmiddelen dringen door de hele vrucht heen. Bijvoorbeeld om hartrot te voorkomen. Dan heeft wassen of schillen geen zin want het gif zit in het hele product.

**GROOTOUDERS
VOOR HET KLIMAAT**

Stroom
gebied
zuid
Veluwe

Biologische keuze in supermarkten

Veel supermarkten in het gebied bieden biologische producten aan. Maar let op de keurmerken! Het groene blaadje met de EU-sterren is het enige biologische keurmerk. Demeter gaat nog wat verder, dat staat voor biologisch-dynamisch. Twijfelt u over een keurmerk? Kijk dan op het overzicht van keurmerken in groenten en fruit op de Milieukeur-website.

De pesticiden-eetwijzer

Het kopen van biologische producten is vanwege de kosten soms niet voor iedereen mogelijk. Wel kan iedereen groenten en fruit kiezen met de minste risico's. De Pesticiden Eetwijzer is een online tool die consumenten transparantie verschaft. Gebaseerd op 3.000 metingen van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), geeft de eetwijzer aan hoeveel pesticiden gemiddeld op verschillende soorten groente en fruit zitten. Zo kan je overal en altijd een bewuste keuze maken.

**GROOTOUDERS
VOOR HET KLIMAAT**

Stroom
gebied
zuid
Veluwe

Gifvrije bloemen in het Stroomgebied

Het vinden van gezonde, gifvrije planten en bloemen is niet eenvoudig, omdat er veel keurmerken zijn, wat verwarrend kan werken. Als wij het hebben over 'gifvrij' dan betekent dit zonder gebruik van chemische en synthetische (niet natuurlijke) bestrijdingsmiddelen, maar alleen natuurlijke en of biologisch afbreekbare bestrijdingsmiddelen.

In de kantlijn op de volgende pagina vind je een overzicht van plekken in het Stroomgebied Zuid-Veluwe waar je gifvrije bloemen en vaste planten kunt vinden. Uiteraard zijn deze het beste in het groeiseizoen te verkrijgen. De openingstijden zijn per tuin of kwekerij verschillend.

**GROOTOUDERS
VOOR HET KLIMAAT**

Stroom
gebied
zuid
Veluwe

Keurmerken voor gifvrije bloemen en planten

Skal biologisch	Ja, alleen gebruik van natuurlijke bestrijdingsmiddelen
MPS-GreenerGrown ** of ***	Ja, als er twee of drie sterren bij zijn (maar dit wordt meestal niet genoemd)
MPS-GreenerGrown *	Gedeeltelijk gifvrij
MPS niveau A of A+	Gedeeltelijk, A en A+ verminderen bestrijdingsmiddelen, maar zijn niet gifvrij. Zie MPS GreenerGrown ** en ***
Barometer duurzame bloemen niveau goud	Gedeeltelijk, niveau goud vraagt 50% duurzame bloemen, duurzaam kan verschillende bronnen hebben, zie deze lijst
On the way to PlanetProof	Nee, geen garantie op gifvrij
MPS niveau B of C	Nee, B en C bieden geen enkele verbetering
Fairtrade	Nee, geen garantie op gifvrij

Bovengenoemde keurmerken en webshops worden hieronder verder toegelicht.

Bloemen en planten die 100% gifvrij zijn / geen (chemische of synthetische) bestrijdingsmiddelen EU biologisch gecertificeerd: Het EU-logo groene blaadje, ofwel het Europese biologische keurmerk, is het officiële teken dat een product voldoet aan Europese wetgeving voor biologische productie en is gecontroleerd door een onafhankelijke instantie, in Nederland is dit **Skal Biocontrole**. Er mogen alleen natuurlijke bestrijdingsmiddelen worden gebruikt en de teler moet richtlijnen voor biologisch teelt volgen.

MPS-GreenerGrown*, ** en ***: Bij het keurmerk **MPS-GreenerGrown** worden alleen natuurlijke bestrijdingsmiddelen toegepast, maar de teler hoeft de richtlijnen van biologische teelt niet te volgen. Maar pas op, een ondernemer toont vaak niet hoeveel sterren er zijn, bij 1 ster worden bestrijdingsmiddelen gebruikt. Bloemen en planten die niet gifvrij zijn omdat wettelijk toegestaan (chemische of synthetische) bestrijdingsmiddelen wel worden gebruikt:

Pluktuinen en aanbieders van biologische bloemen en planten

Wageningen

Bloemrijk
De Bosrand
Bio Bloemist
Theater van de Bloem
Urban Roots
Bloembinderij t Binnenveld

Bennekom

Kwekerij Dependens
Lindhout Bloemist

Ede

Kwekerij de Hessenhof

Oosterbeek

De ommuurde tuin

Heelsum

De Koninginnetuin

Wolfheze

Groenten- en fruitkraam De Heerlijkheid
De Tuinderij van ProPersona

Oosterbeek

Tuin de Lage Oorsprong
Voedselboswinkel Klein Stettyn
Henks Bloemenpluktuin

Arnhem

Emilia's bloemen

**GROOTOUDERS
VOOR HET KLIMAAT**

Stroom
gebied
zuid
Veluwe

Bloemen en planten die niet gifvrij zijn omdat wettelijk toegestane (chemische of synthetische) bestrijdingsmiddelen wel worden gebruikt:

On the way to PlanetProof: Dit keurmerk geeft geen garantie dat de planten gifvrij zijn. Een ondernemer kan dit keurmerk ook krijgen op basis van andere criteria dan bestrijdingsmiddelen.

MPS ABC: Het MPS-ABC systeem heeft een puntensysteem voor sociale en milieu impact. Een teler kan 110 punten behalen, waarvan een deel over bestrijdingsmiddelen. Een teler met MPS-A+ moet minstens 90 punten halen en is de beste score maar er kunnen nog steeds bestrijdingsmiddelen worden gebruikt, of het land binnen komen via bloemen uit het buitenland.

Fairtrade: Dit keurmerk gaat over sociale criteria en niet over milieu criteria, dus zegt niks over het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Er is een keurmerk voor bloemisten, waarbij onduidelijk is in hoeverre het gifvrij is

Barometer duurzame bloemen. Met dit keurmerk tonen bloemisten dat zij duurzaam ondernemen. Er is een brons, zilver of goud certificaat, afhankelijk van het aantal punten dat je haalt. Punten haal je al met afvalverwerking, duurzame energie of transport. Bij brons hoeft niks te worden gedaan aan minder bestrijdingsmiddelen, bij goud moet de bloemist voor 50% duurzaam inkopen. Onder 'duurzaam' vallen keurmerken zoals hierboven genoemd die niet gifvrij zijn. Meestal vermeldt de bloemist niet of het brons, zilver of goud is.

**GROOTOUDERS
VOOR HET KLIMAAT**

Stroom
gebied
zuid
Veluwe